

ELEONORA POSTEN

LOVÖ HEMBYGDSFÖRENINGIS TIDNING

Nummer 4 December 2019 Årgång 27



Alla tre Eleonororna på samma bild! Änkedrottning Hedvig Eleonora, Karl XI, Karl XII, Ulrika Eleonora d.ä., Ulrika Eleonora d.y., Fredrik IV, Fredrika Amalia och Hedvig Sofia

ORDFÖRANDENS SPALT



Ibland frågar någon hur jag hinner med. Ibland känner jag mig jäktad, men det är vanligen en positiv känsla som bygger på att arbetet är roligt. Exempelvis att arbeta med EleonoraPosten. Utan att känna denna lust skulle jag varken orka eller hinna. Lovö museum verkar äntligen bli verklighet, invigningen blir i maj – hoppas vi. Vi är ganska många som arbetar med muséet. Håkan Svensson med vår fixargrupp, Bo Petré, Dyviks Ekar och Pertti Hänninen är nyckelpersoner. Vi lyckas kanske också freda Fornstigen från vilda MTB-cyklisterna. I vår kommer de längs Fornstigen att mötas av gamla jordbruksredskap, som ingår i en lärarik utställning om jordbrukets mekanisering. De mest extrema cyklisterna har deklarerat att de inte kommer att bry sig om ett eventuellt cykelförbud på Fornstigen. Nu kommer de att få en egen cykelstig, den nya stigen Lovö runt! Denna kanalisering är det bästa sättet att undvika konflikter mellan olika användargrupper.

Det har varit inspirerande och arbetssamt att skriva om Berit Wallenberg. Jag har svårt att tänka mig en mer begåvad och mer komplicerad människa som under hela livet stött på starkt motstånd från både föräldrar och forskarkollegor. Hon klarade livet genom samtal med några centrala personligheter inom kyrkan. Berit Wallenberg föddes 100 år för tidigt. Hon kommer att få en hedersplats i Lovö museum. Den långa artikeln kommer att tryckas i stor upplaga och finnas som gåva till de som besöker muséet. Jag hoppas att Lovö museum kommer att bli så bra att vi ofta kan ha visningar, att skolorna söker sig hit och att vandrare på Fornstigen gör en avstickare.

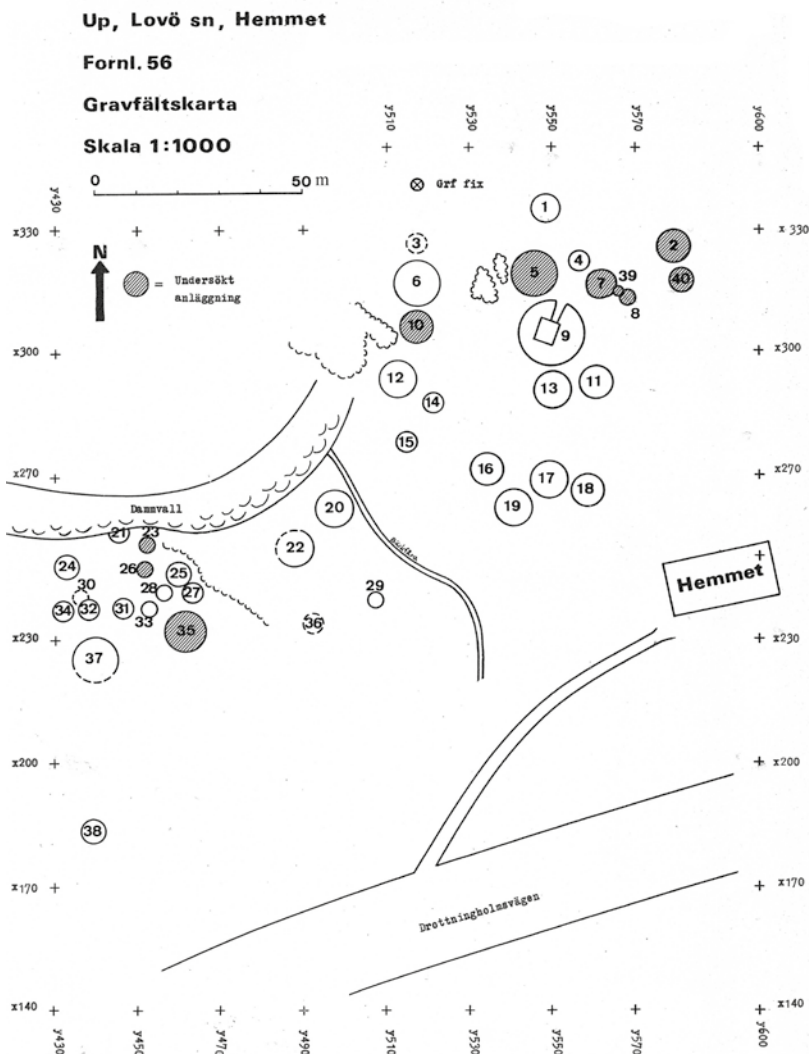
Hösten har haft några intressanta arrangemang. Jag tänker särskilt på den traditionella hembygds-kavlen som i år bestod av besök på Blidö socken hembygdsförenings territorium. Nästa år har Nacka hembygdsförening tagit hand om budkavlen. Vi kan numera inte skryta med egna aktiviteter. Men jag minns de intressanta och väl förberedda försommarresorna i buss i Södermanland och Uppland; Per Borgström, Anna-Lisa och Härje Bäärnman som åt nässelsoppa med ägghalvor under rekognoseringen av den planerade rutten.

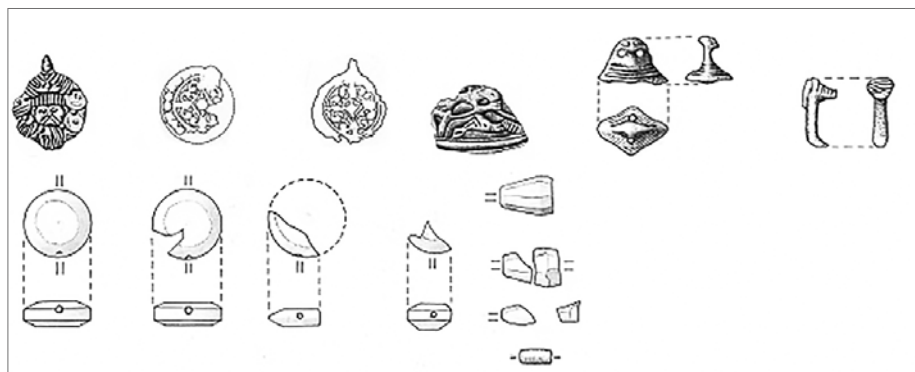
Bertil Ottoson

FÖRETEELSER OCH LEVNADSÖDEN UNDER JÄRNÅLDERN

Arkeologiska institutionen
vid Stockholms universitet
bedrev årligen seminarie- och
forskningsgrävningar på Lovö,
från år 1958 till år 2007 under

ledning av undertecknad. Här
följer fortsättningen i serien om
”Företeelser och levnadsöden under
järnåldern”.





Denna artikel handlar om de många hundarna som fick följa med de begravda vikingarna på gravfältet Raä 56, Hemmet.

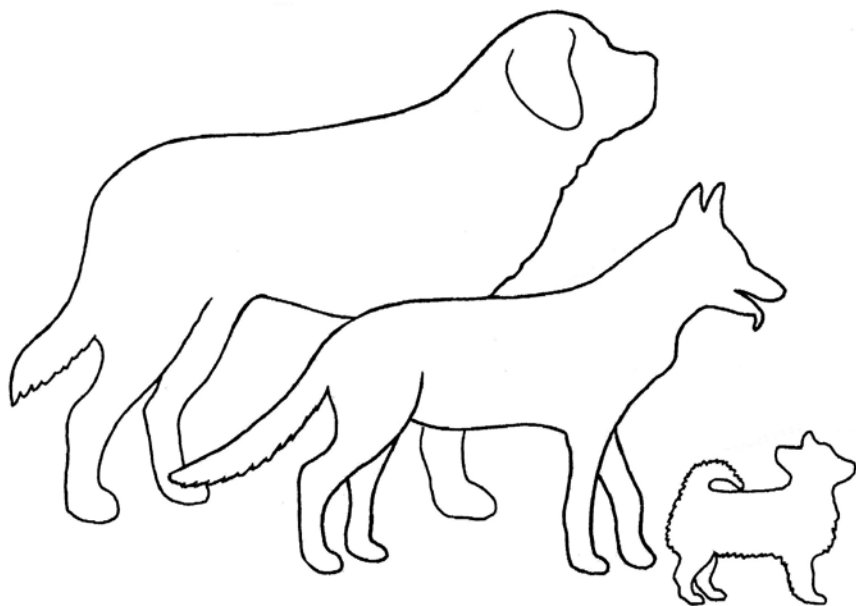
DE MÅNGA HUNDARNA I GRAVARNA PÅ GRAVFÄLTET

Bakom Ståthållarbostaden (Hemmet) vid slottet ligger ett vikingatida gravfält (Raä 56). Gravfältet tillhörde bebyggelsen vid Viken och kan ses som en vikingatida fortsättning från det folkvandringstida och vendeltida gravfältet Raä 57 som bl.a. innehöll tre rika kammargravar från folkvandringstid. Gravfältet vid Hemmet är ca 90 x 200 m stort och består av ca 40 högar och stensättningar. Arkeologiska institutionen grävde 10 gravar på gravfältet under 1960-talet (Petré 1978). Alla var brandgravar.

Fynden i gravarna var fragmentariska men några visar på relativt hög status. Bl.a. finns förgyllda bronshängen och delar från dräktspännen av brons samt olika typer av karneolpärlor (se figur). Den osteologiska analysen (benanalysen) visar att människa och djur finns i alla gravarna. Medellivslängden är relativt

hög. Medelvärdesvikten brända ben per grav är 1375 g. I flera av gravarna ingår två eller tre hundar. Även häst, fågel och katt ingår. Det är ovanligt att mer än en hund per grav finns i förhistoriska gravar. I graven A 5 har tre hundar konstaterats - alla av olika storlek. En har bedömts vara av papillon-storlek, en annan är något mindre än en schäfer och den tredje är stor som en Sankt Bernhardshund. Även i några andra gravar på gravfältet där två eller tre hundar ingår har man kunnat se att hundarna varit av olika storlek. Av de sju gravarna som analyserats osteologiskt har två gravar tre hundar, tre gravar har två hundar och två gravar har en hund. Detta är minimisiffror eftersom benmaterialet är fragmentariskt och att endast 10% har kunnat bestämmas.

Vad innebär det att flera hundar per grav finns på detta gravfält? Kanske har det varit en tradition för denna familj/gård att ha många hundar och att dessa fick följa med i gravarna. Man kan också tänka sig att de som bodde på Viken hade en högre social ställning i samhället och att de många



Hundar av olika storlek i den vikingatida graven A 5 på gravfältet Raä 56, Hemmet, motsvarande en St Bernhardshund, en schäfer och en papillion.

hundarna är ett uttryck för rikedom i det sociala och praktiska livet. Det kan påpekas att detta är den gård/by som ligger närmast Drottningholms slott vars föregångare var träslottet Torvesund som brann ned. Hur bosättningen och befolkningen såg ut i detta område mellan vikingatid och 1500-tal vet vi inte mycket om. Det kan vara en tillfällighet men det är inte otänkbart att det kan ha funnits en hög social status över tiden i denna del av Lovö - från de rika kammargravarna från folkvandringstid på Viken och fram till tiden då det första slottet byggdes.

LITTERATUR

- Petré, Bo. 1978. Rapport. *Delundersökning av fornbl. 56 Hemmet, Lovö sn, Uppland*. Arkeologiska rapporter och meddelanden från Institutionen för arkeologi vid Stockholms universitet. Nr 5.
- Petré, Bo. 1984. *Arkeologiska undersökningar på Lovö. Del 3. Gravar, gravfält och boplatser på Lovö. Undersökningar 1976-1984*. Acta Universitatis Stockholmiensis. Studies in North-European Archaeology 9. Stockholm.

Bo Petré

BERIT WALLENBERG (1902–1995)

Fortsättning från förra numret

"Du vet ju att Lovö socken är mitt liv"

Ur brev till Stina Ridderstad 1938

DEN STORA KATASTROFEN

Under åren hade Berit Wallenberg meriterat sig både som arkeolog och konsthistoriker, i den senare disciplinen med inriktning på kyrkokonst, muralmålning. Detta engagemang tog henne runt i Europa på ett stort antal studiebesök från 1929 och hela 1930-talet. År 1942 hade hon arbetat inom den akademiska världen under mer än tio år med både väldokumenterade bidrag och föreläsningar vid Stockholms högskola (senare universitet). Nu återstod främst en del handarbete innan Berit kunde lägga fram sin doktorsavhandling.

Klockan sex på kvällen den 4 maj 1942 läste Berit Wallenberg Bengt Söderbergs avhandling:

"Det blev en fruktansvärd chock, då jag slog upp den och kände igen alla mina kyrkor. En spegelbild av min egen planerade doktorsavhandling. Allt det jag snokat rätt på sedan 13 år tillbaka. Ty det var omkring den 1 april 1929 jag började min muralmålningssavhandling. Här voro alla mina upptäckter upptagna utan att nämna mig – mer än på två mycket dolda ställen och ej i litteraturförteckningen. I en lång rad seminarieföreläsningar hade jag omtalat upptäckt efter upptäckt och vidare hållit föreläsningar på riksdagshuset 1933, på kongressen och ett inlägg i Bern 1936. Slutligen hade jag låtit skydda mitt ämne på den interakademiska listan över

planerade avhandlingar på Högskolan, som inrättades 1938. Ämnet var så gott som färdigforskat. Jag väntade egentligen mest på bilder från Spanien och Lybeck, samt skulle resa till en del nyframtagna målningar i Sverige".

Disputationen som ägde rum på Stockholms högskola den 18 maj 1942 varade i nära sju timmar med sex opponenter, bl.a. två professorer och så Berit: "Fastän jag kände det som om jag vore på min egen vetenskapliga begravning framförde jag hela min opposition i lugn sinnesjämvikt och saklighet utan att på minsta sätt vidröra att han byggt sin avhandling helt på mina resultat. För detta fordrades en enorm behärskning, som endast bönen gav mig kraft till".

Detta var närmast en traumatisk motgång. Hennes eget forskningsar-



Berits liv ligger i ruiner såsom ruinerna efter Alvastra kloster

bete under 13 år återfinns till stora delar i en kollegas doktorsavhandling! Berit är inte ens omnämnd som den väsentliga källan. Hon är endast nämnd i förbigående. Kvinnor hade stora svårigheter att bli erkända som forskare i den akademiska världen. Så är det fortfarande även om det har blivit mycket bättre. Ett nutida exempel som väckte stor uppmärksamhet: Agnes Wold och Christine Wennerås visade 1999 i en statistisk utredning att kvinnor måste vara tre gånger mer meriterade för att ha samma chans som män att få anslag från Medicinska Forskningsrådet. Som stark merit visade de att golfrundor tillsammans med forskningsrådets ledamöter vägde extra tungt. Den debatt som följde samt ytterligare en skandal tvang hela Forskningsrådet att avgå och rättvisa kriterier infördes.

År 2019 riksdagsbehandlas en ny lag om oredlighet i forskning. Den lag som utskottet tillstyrker innebär att en forskare ansvarar för att följa god forskningssed i sin forskning och att en forskningshuvudman har det övergripande ansvaret för att forskningen utförs i enlighet med god forskningssed. Frågor om oredlighet i forskning ska prövas av en särskild nämnd, och forskningshuvudmännen ska vara skyldiga att överlämna misstankar om oredlighet i forskning till nämnden. Oredlighet i forskning ska definieras som en allvarlig avvikelse från god forskningssed i form av fabricering, förfalskning eller plagiering som begås med uppsåt eller av grov oaktsamhet vid planering, genomförande eller rapportering av forskning.

GUDSTRONS OLIKA KONSEKVENSER

Berit diskuterade Söderbergs avhandling med sina vänner och fick två råd. Några ville att hon skulle se till att få disputationen inställd medan andra manade till kristelig fördragsamhet, t.ex. pastor Hans Åkerhielm, prosten som förespråkade det kommande världskrigets välsignelser för folkets andliga liv. Berits auktoritära uppfostran och det kyrkliga trycket stoppade hennes rättmätiga vrede. Kyrkan blundade för stölden, förövaren skyddades. Berits mamma och hennes präst försäkrade Berit att hon hade handlat rätt!

I ett brev undrar Berit hur hennes framtid kommer att bli efter den fruktansvärda händelsen i maj 1942: "... jag upphör ej att grubbla över vad jag just nu skall göra, vad jag har gjort, vad jag skall taga mig till längre fram för att få ihop till en ny avhandling, sedan hela min ungdom blivit förspild i vetenskaplig mening och så mycket utrikesresor och bilfärder under tretton långa år varit överloppsgärningar, dubbelforskning! Men då och då undrar jag också över *varför* Gud har sänt mig detta lidande och *vartill* det skall tjäna, gagna?? Säkert är att utan Kristus hade jag aldrig klarat mig i maj – jag hade blivit sinnessjuk eller tagit mitt liv ...".

Berit fanns under många månader i sinnessjukdomens utmarker. Hon hade tvångstankar dygnet runt, skräcksyner och hatkänslor. Hon ville ta sitt liv, var sömlös och kallsvettades, hade balanssjuka, var



Ärkebiskop Erling Eidem)

nervös, rådlös och uppgiven. Besök av vänner och en artikel i Konstvärlden av Gerda Boëthius som försvarade henne räddade nog Berit ur den mentala krisen. Gud var fortfarande med henne. En tröst var att professor Roosval sänkte Söderbergs betyg ”så att han inte kunde bli

docent ...”. Såren efter forskningsstölden läkte emellertid aldrig helt ut.

År 1942 bytte Lovö församling från Uppsala ärkestift till det nybildade Stockholms stift. Berit sörjde den förlorade kontakten med ärkebiskopen, men hoppades få Manfred Björkkvist som biskop i det nya stiftet. Så blev det, men Berit kunde fortfarande tala med ärkebiskopen. Hon talade om sin förlorade avhandling med Eidem, ett samtal som betydde mycket för henne. ”Jag kom hem som en annan människa efter det samtalet och kunde le för första gången på fyra veckor”.

LOVÖN I CENTRUM

Kommande år engagerar sig Berit alltmer i Lovö socken och Lovö församling. År 1949 installerades Anders Frostenson som kyrko-herde i Lovö församling efter Manne Fröberg. Berit höll på en annan kandidat, men samarbetet med Frostenson gick ut-

märkt. Han stannade till 1971 då han gick i pension.

Efter föräldrarnas död bodde Berit vintertid kvar utan tjänstefolk i den enormt stora lägenheten på Villagatan. Hon hade varken fått lära sig att städa eller diska. Det är ytterligare ett socialt handikapp föräldrarna utsatte sin dotter för. Lägenheten grodde igen, men Berit verkar inte ha tagit hygienien så allvarligt. Hon hade möten i lägenheten och bjöd på kaffe. Ledamöterna hjälpte till med dukningen. Men allt måste först diskas eftersom det var länge sedan porslinet hade sett vatten och diskmedel.

År 1938 var Berit med om att starta Färentuna härads hembygdsförening med hjälp av major Ernst Killander och tre andra hembygdsvänner. Föreningen fick en trög start, främst beroende på svårigheter med kommunikationer på mäläröarna under kriget. Men en stor sak lyckades föreningen med – att stoppa en planerad nybebyggelse på Drottningholmsmalmen, främst höghusbebyggelse på baksidan av Långa raden. Tillsammans med centralmuseernas chefer och ledande kulturminnesföreningar vädjade man till Länsstyrelsen att stoppa eländet. Diskussionen pågick i fem sex år och byggnadsplanerna blev gradvis bättre. Berit skrev 1941 en artikel som publicerades på framsidan av SvD och resultatet blev lyckat. Drottningholmsmalmen kunde i stora drag räddas.

När kulturmiljöer hotas av exploatering måste de dokumenteras för att kunna räddas. Berit är känd för sin fotodokumentation av hela Lovön.

Malmen fotograferades ur alla synvinklar liksom alla arrendegårdar med sina torp. Domänstyrelsen var okänd för att använda gamla byggnader som bränsle! Exteriörerna fotograferades tidigt i maj mellan 4 och 7 på morgnarna. Det tog flera år att fotografera en hel socken. Berit gjorde denna kulturgärning 1938–1947 samt 1950–1952. Hon fotograferade även milstenar, runstenar, kungliga minnesmärken, gravvårdarna samt alléer, gamla vägstycken, broar och byggnader på Kungsgårdens mark, på Prästgårdens och Malmviks ägor. Berit var en väldigt aktiv och skicklig fotograf. På Riksantikvarieämbetet finns ca 30 000 av Berits foton bevarade. I Malin Beijers kvarlåtenskap fanns många album med kopior av Berits foton. Majoriteten av dem har Pertti Hänninen skannat in och i våras gav vi tre stora album till Ekerö pastorat, fotona Berit tog under Lovö kyrkas renovering 1935. De blev särskilt glada över ett album som enbart visade Lorens van der Lindes gravkammare från 1670, som pastoratet planerade att renovera. Berit var noga med att göra flera kopior av alla foton, troligen med tanke på att de skulle kunna användas i egna och andras arbeten, till exempel i många nummer av *EleonoraPosten*.

I *Förteckning över byggnadsminnesmärken* finns en karta med en röd linje som löper runt slottsparkens ursprungliga större område. "År 1944 föreslog jag i audiens hos konung Gustav V att detta skyddade område kraftigt skulle vidgas så att tätbebyggelse på slätterna utanför parkområdet i framtiden skulle avvärjas

och Lovön och Kärösön förbli öppen landsbygd. Kung Gustav befanns vara av samma åsikt liksom Riksantikvarieämbetet. Knappast något har vandaliserat Lovön som de nya vägarna". Lovö hembygdsförening har flera gånger skrivit till Länsstyrelsen och till Ekerö kommun om att göra Lovön till naturreservat. (Tänk om det hade blivit så! Ingen Förbifart, inget världsarvshot.)

Berit Wallenberg upprördes när myndigheter ville ändra och förstöra historiskt viktiga objekt. Kyrkostämman hade enhälligt beslutat att de kulturminnesmärkta Piperska alléerna från 1791 skulle sågas ner. Detta påverkade inte Berit: "Men under-teknad har en avvikande mening. När hela socknen vill ha sina träd från Gustav III:s tid kvar och sin åldriga kyrkogårdsidyll bevarad, så skall den också bevaras, även om jag själv skall få lida aldrig så mycket här och spe, och utsätta mig för alla slags obehag". Berit for runt med en namninsamlingslista tills hon dignade av trötthet. Under en enda dag samlade hon in 139 namn.

År 1954 fick Berit Wallenberg Upplands fornminnesförening och hembygdsförbunds förtjänstmedalj för sin hembygdsvård i Lovö socken. Varje medaljör skrev en självbiografisk studie till årsboken. Berits uppsats har rubriken: *Min hembygdsvård i Lovö socken – en rad segrar och nederlag*. Biografin börjar 1921 då Berit var 19 år.

Lovö hembygdsförening grundades 1950 av major Ernst Killander. Berit Wallenberg valdes in i styrelsen 1952. Killander avled hastigt 1958 och vid

årsmötet i juni 1958 valdes Berit att efterträda honom som ordförande. Som djupt engagerad i hembygdens problem räddade Berit Wallenberg Bagarstugan i Hogsta. Den låg i vägen när Domänverket 1948 beslutade att rätta ut vägen mot Lambaruudd. Den planerade sträckningen gick rakt igenom bondbyn Hogsta, där byggnaden som förutom bagarstuga innehöll handelsbod, mjölkrum och sadelkammare måste rivas. Huset hade byggts till under 1800-talet. Berit Wallenberg skrev till både Domänverket och flera andra myndigheter för att rädda byggnaden vars äldsta delar är från 1600-talet. Hennes engagerade insats räddade Bagarstugan, en kulturgärning. Rivningen hade emellertid redan börjat och Berit Wallenberg betalade själv återuppbyggnaden av den äldsta delen, den timrade bagarstugan. Kyrkoherde Anders Frostenson föreslog att hon skulle bygga ett hembygdsmuseum i Bagarstugan. Vid invigningen av hembygdsmuséet den 11 maj 1952 överlämnade Berit Wallenberg muséet som gåva till Lovö hembygdsförening. Numera ingår även Magasinet och Smedjan med snickarbod i hembygdsmuséet, Lovö museum.

Hembygdsföreningens administration

var inte Berits starka sida. Enligt stadgarna skall årsmöte hållas innan juni månads ut-



Bagarstugan i Hogsta räddad av Berit

gång. Berit glömde ibland bort årsmötet. 1965 kallade hon till årsmöte i oktober, men glömde att bifoga möteshandlingar. Årsmötet ajournerades enhälligt till den 20 december (!) då det blev strid om ordförandeposten. Vid slutet omröstning vann Einar Förberg med 17 röster mot Berit Wallenbergs 11. För kontinuiteten i styrelse- och föreningsarbetet önskade Förberg överta föreningens tidigare korrespondens, protokoll och andra handlingar som förvarades hos Berit. Överlämningen gick trögt. Förberg skrev ett flertal brev, som inte besvarades. Efter en förebråelse vid ett styrelsemöte togs frågan upp vid ett medlemsmöte där Berit upplystes om att handlingarna tillhörde föreningen och inte fröken Wallenberg. Berit hade flera, ganska konstlade, förklaringar. En sty-



Berit 60 år, allvarlig med sorgsna ögon

relseledamot sade: "Medge Berit att du inte vill lämna ut handlingarna". Einar Förberg skrev slutligen ett brev till Berits bror Carel Wallenberg och bad denne intervensera.

Berit Wallenberg fanns kvar i styrelsen till 1971 med funktionen museiintendent. Hon utsågs vid avgången till ständig medlem och hedersledamot. Berits och hembygdsföreningens arbete var främst att skydda och bevara kulturlandskapet. Det står ganska klart i stadgarnas §1. Och det gjorde Berit väldigt aktivt.

När Berit Wallenberg fyllde 60 år blev hon mycket uppvaktad och fick rikliga och personligt uttänkta gåvor. I sitt tryckta tackkort, vikt A5 med hennes porträtt på framsidan, uttrycker hon inte bara de konventionella tacken utan också att hon inte kunnat föreställa sig hyllningarnas dimensioner. Hon blev både glad och kände sig ödmjuk och hedrad: "ett sådant manaregn har jag aldrig förr blivit utsatt för". Jag tror att hyllningarna och gåvorna från den vetenskapliga världen betydde mest för Berit och för hennes framtida arbete. Kanske katastrofens trauma hade börjat blekna.

Lovön med sitt läge nära Stockholm och en expanderande Ekerö kommun utsattes kontinuerligt för exploateringsförslag; bebyggelse, vägar och broar. Under mitten av 1960-talet hade Vägverket flera bro- och vägförslag. De hanterades av hembygdsföreningens brokommitté. Ett vägförslag var en högbro från Islandstorget, över Sotholmen, norr om Drottningholmsholmen mot den nuvarande Ekerövägen. Ett annat förslag var en högbro från Nockeby, tvärs över Kärson,

Hundholmen, Edebyholme och längs Lovö östra strand mot Ekerö/Färingsö. Sedan kom Västerleden över Kungshatt med bro till Lovön och väg över Lovön och bro mot Hässelby. Vi arbetade då våldsamt med opinionsbildning inför den folkomröstning som stoppade Västerleden. I Mälarsöarnas folkrörelsearkiv i Stenhamra har vi en hel låda med Brokommitténs skrivelser till många myndigheter. År 1965 valdes Per Borgström in i styrelsen och följande år Härje Bäärnman. Per blev redan 1967 vice ordförande. Härje utsågs till fornvårdare. Det var dock fortfarande Berit som skrev föreningens remisser och yttranden till Länsstyrelsen och Vägförvaltningen i Stockholms län. I bro- och vägfrågan förordade Lovö hembygdsförening den nuvarande bro- och vägdragningen rakt mot slottsfasaden som den år 1777 hade planerats av Gustav III och arkitekten Adlercrantz. Yttrandet, underskrivet av Berit Wallenberg och daterat 9 aug 1964, är i detalj kulturhistoriskt förankrat med såväl tekniska, arkitektoniska som estetiska motiveringar.

Berit avslutande stycke i sin självbiografiska studie från 1954 börjar med ett erkännande "Många nederlag har här förtigits. Segrarna ha framhållits emedan de kunna uppmuntra hembygdsvänner i andra socknar till liknande räddningsaktioner. Framförallt har jag velat visa att en helt vanlig sockenbo [...] ganska lätt kan lägga sig i saker som han eller hon inte har med att göra och därigenom rädda ett och annat av vår gamla kultur till kommande släkten". Stycket avslutas med



Berit vid mottagandet av utmärkelsen

"En hembygdsvän får aldrig ge upp, aldrig sitta med armarna i kors och absolut inte nöja sig med att bara bli förargad över vandalernas framfart!"

Dessa nu klassiska ord av Berit Wallenberg finns överst på vår hemsida (lovohembygd.com) och inspirerar oss i försvaret av Lovö kulturlandskap och kulturarv.

FORTSATT ARBETE OCH UTMÄRKELSER

Berit Wallenberg fick efter 1942 flera bevis för att hennes insatser hade uppskattats. I samband med hennes 50-årsdag 1952 fick hon Illis Quorum för sina insatser för hembygdsvården i Lovö socken samt en Blå nål från Samfundet för Hembygdsvård. År 1954 fick Berit Upplands fornminnesförening och hembygdsförbunds förtjänstmedalj, utdelad i Härkebergas kyrka av landshövdingen (se ovan). Berit skrev: "Dessa är välkomna utmärkelser efter de senaste 10 årens

ständiga motgångar med frånvaro av nära nog varje uppmuntran". Berit utsågs 1960 till ledamot av Svenska Arkeologiska Samfundet. Hon fick Hazeliusmedaljen 1973. Berit ville inte använda sin förmögenhet för att få fördelar. Hon skiljde alltid sina pengar från sitt vetenskapliga liv. Om hon erbjöds en utmärkelse där hennes pengar nämndes som orsak nekade hon att ta emot utmärkelsen.

År 1980 gjorde Stockholms läns hembygdsförbund en enkätundersökning om aktuell hembygdsforskning i länet. Sammanställningen redovisar fem verk av Berit Wallenberg. Ett av verken har blivit bok (*Lovö kyrka som byggnadsverk*), men fyra verk fanns som skrivna manus och pågående forskning: *Hembygdsarbetet på Drottningholm genom åren*, *Vägvisare över Lovö socken*, *Reformationstidens historia på Lovön* samt *Cantons historia*. Vi ska utreda var dessa manus finns. År 1981 skrev Berit ett regisserat krönikespel för Lovö hembygdsförening med anledning av 400-årsminnet av det slott Johan III uppförde åt sin drottning Katarina Jagellonika. Även



Berit vid doktorspromoveringen 1980

vid brojubileet 1987 skrev Berit en krönika till 200-årsminnet av Gustav III:s invigning av den första Drottningholmsbron. Vi får inte glömma att Berit Wallenberg, som en slutlig erkänsla av hennes insatser som arkeolog och konstvetare, som enda kvinna promoverades till hedersdoktor vid Stockholms Universitet den 19 september 1980.

UTGRÄVNINGEN PÅ VIKEN

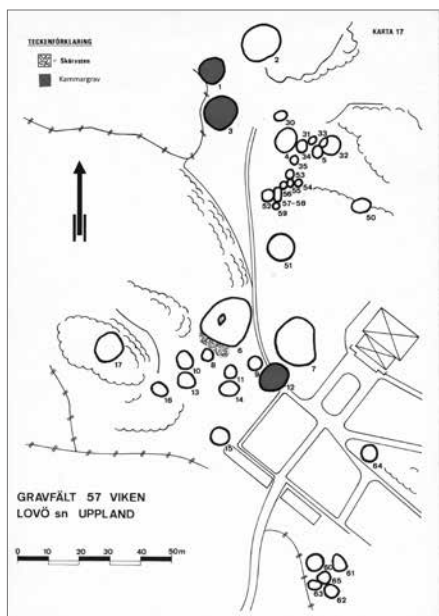
Berit Wallenberg bodde under senare delen av sitt liv på Lovön, i Nedre Viken, som tidigare varit hennes sommarbostad. På den stora tomten finns ett gravfält från folkvandringstiden (350–550 e.Kr.) med ett 20-tal registrerade fornlämningar. Vid slutet av 1950-talet uppdrog hon åt en grupp stockholmsarkeologer att utreda hur gammal den förhistoriska bygden på Lovön var. Professor Greta Arwidsson ledde arbetet och snart visade det sig att gravfältet var betydligt större, ett 40-tal gravar är nu kända, men ursprungligen har gravfältet troligen varit ännu större. Genom källstudier kunde Berit Wallenberg visa att kung Adolf Fredrik och drottning Lovisa



Nedre Viken på Lovön där Berit Wallenberg ofta bodde under somrarna samt hela året under senare delen av sitt liv.

Ulrika hade utfört arkeologiska undersökningar på gravfält vid Drottningholm under flera år vid mitten av 1700-talet, alltså mer än 200 år innan Greta Arwidsson undersökte gravfältet vid Viken.

Den först undersökta graven visade sig vara en kammargrav, plundrad men med flera dyrbara fynd. Ytterligare två plundrade kammargravar hittades och även de gav många dyra och intressanta fynd. Sedan övergick man till att gräva ut flera något yngre brandgravar, som också hade rika fynd. Sammantaget drogs slutsatsen av de många hittade dyrbarheterna att Lovön hade en storhetstid under folkvandrings- och nordisk vendeltid (400–800 e.Kr., ca 400 år).



Gravfältet vid Viken med tre kammargravar markerade

Utgrävningarna vid Viken gjordes 1958 till 1966 och fynden redovisas i Jan Peder Lamms doktorsavhandling "Fornfynd och fornlämningar på Lovö" som tillägnades Berit Wallenberg. Berit var mycket angelägen att stimulera försatta seminariegrävningar på Lovön. När Bo Petré som doktorand i arkeologi i början av 1970-talet fick uppdraget att leda seminariegrävningarna på Lundagravfältet på Lovö kom Berit tillsammans med Greta Arwidsson ofta på besök. Berit var mycket intresserad och kunnig och uppmunttrade till fortsatta utgrävningar. Hon kunde ringa Bo mitt i natten (vid ett tillfälle kl 03) och diskutera och berätta om olika arkeologiska frågor. Ofta handlade det om kyrkan. Med bidrag från Berit Wallenbergs stiftelse under flera år kunde även specialinriktade forskningsgrävningar genomföras vid sidan av seminariegrävningarna och även kostnader för olika analyser (C14, jordprovsanalyser, osteologiska analyser, träslag etc.), konservering samt för publicering av resultaten i ett flertal skrifter. Vid arkeologiska institutionen vid Stockholms universitet blev det s.k. Lovöprojektet troligen det största genom tiderna med flera tusen deltagande studenter (1958 - 2008). Ur förordet till Bo Petrés doktorsavhandling: *"Förutsättningen för att Lovöprojektet över huvud taget har kunnat bedrivas måste tillmätas Fil. Dr Berit Wallenberg vars intresse och förståelse för Lovömateriallets forskningsvärde varit en grundsten i forskningsprojektet."* Man kan se det som att Berit, genom Bo Petré, fick genomföra de omfattande arkeologiska

utgrävningar på Lovön hon själv hade velat göra.

FÖRSÖK TILL SAMMANFATTANDE ANALYS

Ingen kan betvivla Berits djupa religiösa tro. Utan den hade hon nog inte överlevt de problem omvärlden orsakade henne, främst forskningsstölden. Trots sin tro befann sig Berit under en period på gränsen till sinnessjukdom. Men samtidigt krävde religionen lydnad, inlärt från föräldrarna och denna lydnad hindrade henne att anmäla forskningsstölden, men hon accepterade aldrig stölden. Detta medförde en ständig otillfredsställelse, ett latent uppror i hennes inre som fanns kvar hela livet. Lydnaden motverkade också hennes möjligheter till egna val av kamrater och studier. Att i unga år



Berit Wallenberg 1982

inte kunna träffa och umgås med personer man delar intressen med eller är attraherad av försämrade gradvis möjligheterna och utsikterna i Berits privatliv. På det vetenskapliga planet blev situationen gradvis bättre. Vid vuxenblivandet skapade hennes växande vetenskapliga kompetens och enorma arbetskapacitet framgångar som minskade föräldrarnas möjlighet att styra den delen av Berits liv. Men föräldrarnas inflytande fanns kvar långt fram i livet. Berit var 40 år när de utnyttjade hennes kristna värderingar för att hindra henne att anmäla forskningsstölden. Hon kunde nu inte längre skriva den doktorsavhandling som hon under tretton år hade samlat material till. Ingenting kunde användas.

Även kollegor från forskningsfältet använde Berits kristna tro för att stoppa henne från att anmäla stölden. Man måste fråga sig varför så många ville stoppa hennes anmälan. Sakerligen var en viktig orsak att Berit var kvinna. Lika viktigt var nog Berits briljans som forskare och imponerande arbetsförmåga. Hon överglänste sina lärare och forskarkollegor. Berit var också stark och envis. Hon dölde heller inte sin uppfattning. Hon borde kanske ha tagit sina strider vid lämpligare tillfällen. Bestraffningarna var skoningslösa. Mitt intryck är att det manliga forskarsamhället angrep Berit Wallenberg inte bara för att hon var kvinna utan också för att hennes udda utseende och beteende gjorde henne till ett lovligt byte. Hennes kunskaper, arbetsförmåga och briljans som forskare räckte inte.

Berit använde emellertid sina kunskaper och sitt engagemang inom kommitté- och föreningsvärlden. Hon tog många initiativ och gjorde ett stort och värdefullt arbete. När Berit engagerade sig i en fråga hade arbetsdagarna ingen begränsning. Det syns tydligt i texten ovan och i Lovö hembygdsförenings dokumentation. Berits korrespondens var omfattande. Hon fick tidigt brevvänner hon höll fast vid hela livet. Berit var alltså inte en helt isolerad människa, men mot slutet av sitt liv var Berit ganska ensam och avvikande. När hon hasade fram på Kantongatan liknande hon en hemlös. Jag tänker med sorg i hjärtat på den mycket framgångsrika forskare och härliga medmänniska Berit Wallenberg hade kunnat bli om hennes föräldrar varit uppmuntrande och understödjande i stället för att förtrycka henne under hela barndomen, ungdomen och vuxenlivet ända tills de dog.

Jag knyter slutligen an till artikeln övergripande tema ur brevet till Stina Ridderstad: "Du vet ju att Lovö socken är mitt liv". Berit visste sin vetenskapliga kompetens och hon använde den mycket framgångsrikt i försvaret av Lovö kulturlandskap i bred bemärkelse. De personliga problemen i Berit Wallenbergs liv gör det naturligt att sammanfatta: *Arbetet var hennes liv.*

LOVÖ HEMBYGDS- FÖRENINGIS UTVÄRDERING

Inom Lovö hembygdsförening bryr vi oss mer om Berits arbete för Lovö kulturlandskap än det intryck man kunde få genom hennes egenheter. För oss var hon en människa med

hjärtat på rätta stället. Hon var djupt engagerad och slogs enträget mot myndigheters angrepp på kulturlandskapet. Berit och andra i hembygdsföreningen har lagt ner ett jättearbete för att, trots närheten till Stockholm, behålla kulturlandskapets lantlighet. Berit satsade oegennyttigt sina personliga och ekonomiska resurser så långt det gick. Hon räddade Hogsta och därför har Lovö hembygdsförening en restaurerad Bagarstuga, ett museum i Magasinet samt Smedjan med sammanhängande Snickarbod.

Berit Wallenberg använde sina pengar konstruktivt. Hennes stiftelse har haft stor betydelse för forskningen. Den delar hellre ut mindre belopp till okända forskare med goda idéer än stora belopp till välkända auktoriteter.

Flera myndigheter har tack vare Berit en hälsosam respekt för Lovö hembygdsförening. Vi får se om det räcker för att enligt våra stadgar skydda Lovö kulturlandskap med vår Fornstig och andra vandringsleder. Det är tråkigt att Lovö hembygdsförening behöver försvara Lovö unika kulturlandskap mot myndigheter som enligt naturreservatets syfte borde dela våra värderingar och mål.

Berit Wallenbergs ande lever vidare.

KÄLLOR

- Berit Wallenberg 1902–1995, Lars Djerf, BW:s stiftelse, 2005
 Brev från Berit Wallenbergs stiftelse, 2019
Fornfynd och fornlämningar på Lovö, Jan Peder Lamm, Stockholms universitet 1973
Fyra Mälarsocknar 1962–1968
Idun nr 50, december 1935
 Lovö hembygdsförenings verksamhetsberättelser, årsmötesprotokoll, styrelseprotokoll och korrespondens 1951–1993
 Lovö kyrka, programblad vid Lovö kyrkas återinvigning 1935
Lovö kyrka som byggnadsverk, Berit Wallenberg, BW:s stiftelse, 1984
Runstenar på Lovön, Berit Wallenberg, BW:s stiftelse, 1993
 Stockholms Läns Hembygdsförbunds enkät om aktuell hembygdsforskning, 1980
 Tackkort efter 60-årsuppvaktningarna, 1962
Upplands fornminnesförening och hembygdsförbunds årsbok 1954

Bertil Ottoson

ÖL, MJÖD OCH NYBAKAT BRÖD

Klockan tio den 28 september tände Håkan Svensson elden och efter ett par timmar kunde Eva och jag provbaka våra hemgjorda degar – rågvarianten, nummer två av hemsidans tre recept. Vi kavlade degen tunt, och efter en minut i ugnen var det dags att

låta smöret smälta på det varma brödet. Urgott! Strax därpå kom Karin Ek med degar och Jörgen med mjöd och öl för ölprovningsen.

Karin Ek hade tre olika små degar med sig. Den första degen var "Vikingabröd" där ölmäsk, mjöd som inte

jäst färdigt, är jäsmedel. Det innehöll också kornmjöl, vetegroddar, grämsmjöl, linfrö, ister och honung. Karin bakade först vikingabröd som gick direkt till kammarens bord där brödet smörades och mjöd och öl serverades. Vikingabrödet är en variant på "Fyrklöverformat bröd" som hittades i en grav i Hemlanden i Birka, ett recept som Karin Wahlberg Liljeström delade ut när hembygdsföreningen hade temat "Smaka på husen". Den andra degen var tunnbrödet från hembygdsföreningens hemsida, men med en tredjedel så mycket vätska som receptet anger. Den tredje degen var efter ett recept på tunnbröd från Boden.

Mjöd är en uråldrig dryck som vi förknippar med vikingarna, men även Gustav Vasa älskade mjöd. Mjöd jäsas med honung och kallades honungsvin av munkarna eftersom det inte innehåller malt utan bara honung, vatten och kryddor. Mjödet konserverades med pors som gav en bäska som kunde påminna om humle. En vanlig krydda var kvanne som gav unik smak. Andra vanliga kryddor var olika frukter och bär. Festmjödet var oftast bara gjort av honung och vatten och dracks så fort det var utjäst.

Öl görs av humle och maltat korn eller vete. Humlet kom till Sverige med munkarna. När folk upptäckte hur man bryggde öl med humle blev öltillverkning mycket populär. Öl blev var mans dryck, välkommet p.g.a. all torkad och saltad mat. Att dricka fem liter öl per dag var inte ovanligt, men det hade bara en alkoholhalt runt 2,8 %. Varje gård på Lovön hade sin egen

humleodling.

Jörgen Ek hade med sig tre varianter av humleöl. Hans humle i Dyvik klänger på staket och husväggar. Jörgens godaste öl var nog Bocköl, av mörk aletyp.

Samtalen blev livliga. Inte bara på grund av ölprovningen utan för att flera ville veta mer om både bakningen och hembygdsföreningen. Bakningen och ölprovningen fungerade fint och visade oss att personlig kontakt ger goda möjligheter att värva nya medlemmar, vilket vi så väl behöver. Det kom fler nyfikna och sugna än vi vågade hoppas, kanske ditlockade av affisch med bilder och text som avslutades med Alla är välkomna! Flertalet gäster var ännu inte medlemmar, men lovade bli. En barnfamilj ville ha en bakdag även i jul. De ville först titta på bakningen och särskilt barnen var nyfikna.

Karin Ek, Jörgen Ek och Bertil Ottoson



Perfekt kavlat! Foto Mats Tenger

HEMBYGDSKAVLEN 2019

Varje år kan en hembygdsförening inom Stockholms läns hembygdsförbund presentera sin verksamhet för medlemmar i andra hembygdsföreningar.

I år var det Blidö Sockens Hembygdsförening som ville visa upp sig. Hembygdskaavlens tema var rysshärjningarna i skärgården sommaren 1719. Under bussfärden från Norrtälje talade växelvis ordföranden Göte Lagerkvist och vice ordf. Lars Jacobsson om dagens program samt om Furusunds historia. Vid kaffet fick vi veta att kurorten Furusund köptes av hovjuveleraren Christian Hammer 1882. Snabbt byggde han ett antal hus som fick italienska namn såsom Isola Bella, Venezia och Monte Bello.

Dessutom flyttade han Mindre teatern från Stockholm till Furusund där

den döptes om till Hammerska ladan. Vidare gjordes en stor byggnad från industriutställningen i Sundsvall om till restaurang och societetshus 1882. August Strindberg hade sommarboende i Furusund, som också gästades av August Blanche, Kata Dahlström, Anders Zorn, Carl Larsson och Albert Engström. Astrid Lindgrens villa hade utsikt över ön Kråkan. Här skrev hon boken Saltkråkan. Även Lennart Hellsing fanns ibland i Furusund. En gång var han hungrig, men hade inga pengar men hittade ett växthus med mycket gurka att äta. Sedan skrev han: "Här dansar herr Gurka både vals och masurka".

RYSSHÄRJNINGARNA

Under sex veckor 1719 härjade 130 ryska galärer med 26 000 soldater den svenska kusten mellan Gävle och Norrköping. Den svenska stormakten hade gjort Östersjön till ett svenskt innohav genom att besegra Danmark och Polen samt Ryssland vid Narva. De tre nationerna skapade en koalition riktad mot Sverige. Den svenska flottan låg i Karlskrona för att försvara Sverige mot anfall från Polen och Danmark. Sverige hade därför inget kustförsvar ovanför Kalmar. Ryssarna förstörde allt utom kyrkor. Särskilt viktiga mål var bruken som ingick i vapenindustrin. Tio större bruk jämnades med marken. Genom freden i Nystad 1721 avslutades det Stora Nordiska kriget, som pågått sedan år 1700.

I Blidö gamla skola, kommunalhus fram till 1971, fick vi lunch och ett



V. ordf. Lars Jacobsson berättar om Furusund

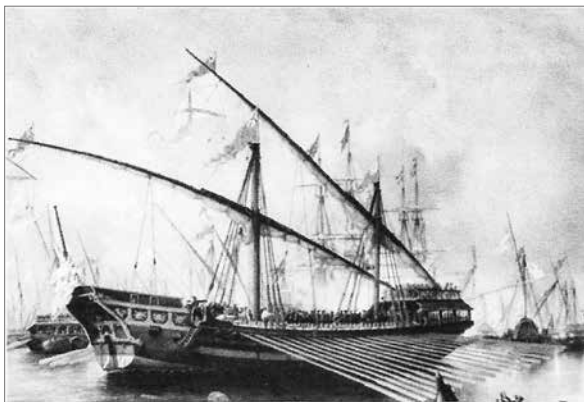
mycket bra föredrag av Gunnar Lind, som skrivit om rysshärjningarna i boken *Brända hemman*. Han kunde det mesta, till exempel hur mycket mat ryssarna behövde och hur de fick tag på den (250 kor och 15 ton spannmål behövdes varje dag). De bakade bröd i egenmurade ugnar. Det finns rester av ca 400 sådana ugnar i Stockholms skärgård registrerade av Riksantikvarieämbetet.

BÅTSMANSTORPET

Budkavlens huvudmål var Sveriges sista båtsmanstorp från 1730-talet. Båtsmanstorpets ser ut som när det byggdes, ett kök (med brödugn som murades upp med hjälp av bidrag från Länsstyrelsen), en liten kammare och en förstuga. Torpet var en del av Karl XI:s indelningsverk från 1682, ett militärt organisationssystem. En eller flera gårdar gick samman och bildade rusthåll och rotar som ansvarade för en ryttare, soldat eller båtsman som de avlönade och gav ett soldattorp och lite jord att odla. Varje officer fick en gård att leva på i fredstid och dessutom lön.

Hembygdsföreningen har renoverat torpet från grunden för mycket pengar och massor av ideellt arbete. Inredningen imponerade. Allt skulle se ut som när den siste båtsmannen, August Sjöblom Skog med hustru Josefina antogs som båtsman 1866 och fick torpet. Vi klev in i ett hem med allt som behövdes i hushållet. En dam som liknade Madam Flod gav oss hemkänsla genom sitt berättande.

När den allmänna värnplikten infördes 1901 fick August Sjöblom Skog och hans efterkommande bo



En av de 130 ryska galärerna (rysk målning)



Den äldre skolan vid Blidö kyrka

kvar i båtsmanstorpets. De sista var barnbarnsbarnen Ernst och Beda som bodde kvar till 1950-talet. Sedan förföll huset tills att Blidö Sockens Hembygdsförening tog hand om det.

KAROLINER MED MERA

De ca 50 deltagarna var uppdelade i fyra grupper och bytte plats var 20:e minut på signal från vice ordförande Lars Jacobssons visselpipa. De tre andra visningarna var: örtmedicin, en villa man ärvt av en silversmed



Trepundaren laddas



Det renoverade båtsmanstorp

(våldigt fina miniatyrer i lådor och på fotografier) och kulturföreningen Carolinerna.

De fem karolinerna hade tidsenliga uniformer och vapen. En flintlåsmusköt demonstrerades och vi tjtade till oss en uppvisning av en 3-pundskanon, det tyngsta vapnet man or-

kade ha med sig i fält. Krut i en laddpåse stoppades in i kanonröret framifrån (OBS: ingen kanonkula denna gång) och efter några försök smäll det och tät rök spreds över åskådarna. I den korta pausen mellan visningarna bjöds vi på kaffe och kakor. Vi blev väldigt imponerade av det intressanta programmet och av all tid som medlemmarna lagt ner på förberedelserna. Både arrangörer och deltagare uttryckte stor glädje över den lyckade dagen. Som tack skickade vi några ex av Eleonora-Postens senaste nummer och ett av våra fina korrespondenskort med ormöglespännet och dess historik.

SKOLAN

Blidö ingår i Norrtälje kommun, men var en egen kommun med kommunalhus bredvid Blidö kyrka fram till 1971. Innan kommunalhuset byggdes om till skola låg en mycket liten skola vid entrén till kyrkan, det är jag nästan säker på. Skolan var en B-skola med en enda lektionssal där flera av den sjuåriga folkskolans klasser undervisades samtidigt. Den enda läraren under 1940-talet var min faster Rut, som bodde en trappa upp. Jag bodde några somrar på fyrtioalet hos en annan faster på Yxlan och besökte faster Rut på Blidö några gånger och bodde i den lilla skolan.

Text och foto Bertil Ottoson

BOKPRESENTATION I KLOCKARGÅRDEN

Boken om Lovöbon August Theodor, *Spår av ett liv*, av professor Anna Götling och August Theodors barnbarnsbarn lektor Rolf Lind har fått ett fint mottagande. Den 24 september presenterade författarna boken på Klockargården. Deras mikrohistoriska forskningsmetodik är intressant.

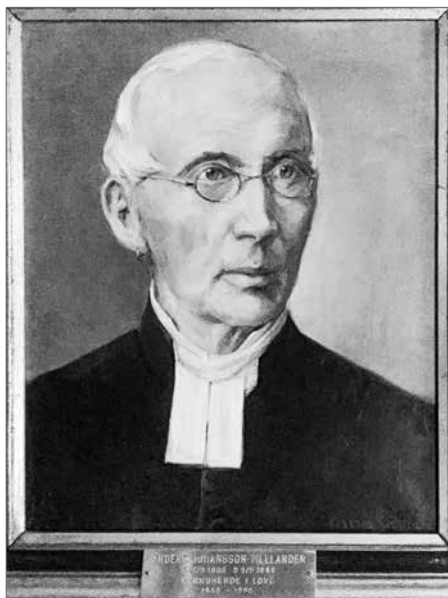
Ett 20-tal åhörare mötte upp och bjöds på kaffe och mandelskorpor, det gav trevlig stämning.

Rolf Lind visade inledningsvis ett privat foto från August Theodors sista hem Smedstorp, Färingsö, Torpet finns inte kvar, bara syrenbuskarna. Alla torp har syrener, även vårt Smedstorp mellan Rörby och Barkarby.

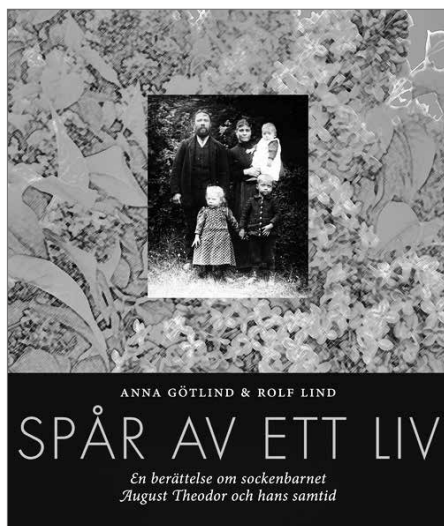
Att August Theodor började som smedlärning vid Lovö prästgård var nog ingen slump. Kyrkoherden Anders Melander var en viktig person för de 900 invånarna på Lovön, vilket Anna Götling betonade flera gånger. Han kände stort ansvar också för sockenbarnen och engagerade sig bland annat som lärare i Lovö första skola på Drottningholmsmalmen där August Theodor började år 1863.

Efter föredraget nämnde Thomas Erlandsson att det finns ett porträtt av Anders Melander i kyrkans sakristia och kunde visa porträttet för Anna och Rolf som trevlig avslutning på kvällen.

Bertil Ottoson



Kyrkoherden Anders Melanders porträtt i Lovö kyrkas sakristia. Foto Thomas Erlandsson.



Spår av ett liv kostar 195:- plus frakt och kan beställas av vår kassör Staffan Lindholm. Skicka ett mail till zootut@gmail.com.

FÄRINGSÖ MARKNAD

Vårt samarbete med Färingsö hembygdsförening går väldigt bra, vi lär oss av deras fixargrupp, som vi har löpande kontakt med. Att gruppen arbetar effektivt och målmedvetet konstaterade vi redan när gruppen hämtade utrustningen från vårt Magasin. Och vi blir alltid generöst mottagna och har trevligt och lär oss mycket.

Färingsö marknad inföll i år lördag och söndag 7-8 september och hade ganska många säljare på ett mycket större område än vår egen marknad på Rörby. Mest såg Eva och jag fram emot att se vad hembygdsföreningens fixargrupp hade gjort med den brandskyddsutrustning de har övertagit av oss, (se EP 2018-3 och 4). Efter varsin kopp kaffe gick vi mot samlingarna.

Vi såg genast två objekt – en stor handdriven pump och en hästanspänd kärra för vattentunnor. Tunnbanden var målade i orange, den handdrivna pumpen rengjord till sin ursprungliga gröna färg med texten: Drottningholms slott. Allt trävirke var renoverat och svartmålat, rent vackert. Längre bort såg vi det berömda tröskverket, kopplat till en gammal Bolinder-Munktelltraktor, vars motor drev tröskverket. På en skrinla stod Björn Jönsson och matade tröskan med havrekärvar. Det slamrade och dammade, ut kom havren från utblås till säckar för havre i tre kvaliteter. Mest kom i säcken för prima kvalitet och minst i säcken som skulle fyllas



Handdriven pump med text Drottningholms slott.



hästanspänd kärra för vattentunnor.

med huvudsakligen boss.

Björn tog med oss till ordföranden i huvudbyggnaden där det i köket bjöds på kaffe och mackor. Godast var nog osten där röda kryddor gav styrka och smak och den inlagda gurkan fick mig att minnas min barndoms somrar.

Eva och Bertil Ottoson



Så här drivs ett gammalt tröskverk.

LOVÖ MUSEUM

Som ny ordförande 2010 ville jag lära mig så mycket som möjligt för att kunna fungera hyggligt. Först några år senare började jag se litet mer kritiskt på vår verksamhet.

Våra tre byggnader på Hogsta var en sorglig syn. Det yttre underhållet var eftersatt och samlingarna i husen var ganska ointressanta och hade lager av rost och damm. Med en lövblås blåstes dammet i Magasinet ut genom långsidans dörröppningar. Smedjans takås sviktade och det gick att se igenom en av Magasinets knutar. Som tidigare revisor borde jag inte ha föreslagit ansvarsfrihet för några av de tidigare styrelserna, de hade brutit mot ändamåls§en i våra stadgar.

Vi beställde en byggnadsantikvarisk genomgång av Stockholms Länsmuseum. När genomgången ägde rum gjorde Idog Bygg AB parallellt en offert. Vi sökte pengar för de nödvändiga reparationerna från Kungafonden. Det beviljades och träarbetet kunde börja. Bagarstugans och Smedjans väggar målade vi själva medan målningen av Magasinet var både farligt

och komplicerat och gjordes av ett företag, specialiserat på ekonomibyggnader.

Även byggnadernas innehåll, våra samlingar, var både ganska ointressanta och gravt misskötta. Bagarstugan ansågs vara vårt hembygds-museum. Där hade Berit Wallenberg byggt montrar, lådor och hyllor där huvudsakligen spillror från Lovö kyrkas renovering 1935 visades. Bakugnen fungerade inte och golvet var av betong. Smedjan fungerade men behövde rustas upp. I naturen runt Magasinet och Smedjan fanns/finns



Gammalt jordbruksredskap som ska visas längs Fornstigen

gamla jordbruksredskap väldigt få var intresseade av. Under mina år har knappt någon besökare visat intresse för dessa objekt.

Vad kunde vi göra? Eva och jag deltog i en seminarierie i Norrtälje där dessa svåra problem diskuterades. En kännare av Länets hembygdsföreningar sade att om man har sett ett hembygdsmuseum så har man sett alla. Alla har gamla jordbruksredskap och alla har en skomakarlåda. För att få idéer konsulterade vi vår hembygdskonsulent, Ann Pettersson.

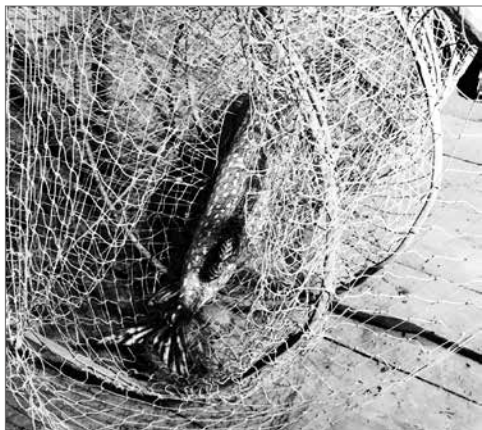
Styrkta av hennes tips besökte Håkan Svensson, Bengt Krantz och jag ett antal hembygds- och andra museer på nåbara avstånd men frågan kvarstod: Vad bör ett hembygdsmuseum på Lovön visa? Till slut bestämde vi dels att muséet ska kallas **Lövö museum** och dels att **Magasinet ska visa sådant som är unikt för Lovön**. Bagarstugan och Smedjan har renoverats till att i stort fungera som när de gamla bondbyarna var självförsörjande. Styrelsen har kommit fram till en ändrad disposition av Magasinet tre våningsplan.

- På plan 3 ska finnas en FRA-utställning med Operation Stella Polaris som kärna. Hela planet är en utställningsyta med fritt golv, linneskärmar och spotbelysning. Vi är mycket imponerade av Pertti Hänninens unika och omfattande samling av utställningsmaterial. Både Pertti och utställningen är efterfrågad av FRA och av många instanser i Sverige och på andra sidan Bottenviken, till och med den finska utrikesministern.

- **På plan 2** ska utställningen om trädgårdsnäringen byggas ut. Den utgår från Dyviks odling av främst blommor och har kompletteras med fiske- näringen. Karin och Jörgen Ek har gjort en installation: en akterspegel med aktersnurra och en mycket naturtrogen gädda i en ryssja. Vi vill hedra minnet även av trädgårdsmästaren på Hogsta, Härje Bäärnman, som under sin tid i styrelsen tog emot de flesta objekt som nu finns i våra samlingar. Han hörde hemma i trädgårdsnäringen och får nu sin minnesplats.

- **På plan 1 (bottenplanet)** ska vi bygga en utställning om Sveriges tidigaste historia med material från Bo Petrés 37-åriga arkeologiska arbete på Lovön. Bo har en del objekt klara och många intressanta idéer. Men lokalen måste ändras ganska mycket. Utställningsskärmar och belysning till att börja med.

Hur ska vi hantera det som vi inte vill ha kvar? Kanske en del av våra



Fiske med ryssja och fångad gädda

insamlade objekt kan visas av andra hembygdsföreningar? Färingsö hembygdsförening övertog ju mycket av vår gamla eldsläckningsutrustning från Drottningholms slott. En givarfest för Mälardöarnas sex andra hembygdsföreningar kan kanske lösa problemet, ungefär så här: Vi eldar i bakugnen och bjuder på mjöd. Sedan går vi upp till Magasinet och inspekterar överskottet. (Fixargruppen kommer att ha en del att göra.)

Gamla rostangripna jordbruksredskap göms av långt gräs utanför Smedjan och Magasinet. Mycket få

besökare har visat intresse för redskapen. Men de är ändå viktiga som länkar mellan ett jordbruk där allt arbete gjordes för hand och dagens lantbruk med GPS-styrda maskiner. Vi ska hedra Härje Bäärmans minne med en utomhusutställning för gamla jordbruksredskap. Idén stöds av Sveriges Hembygdsförbund. Styrelsen har beslutat att placera redskapen längs Fornstigen samtidigt som vi anordnar en tävling om redskapens tidigare användning (se nedan). Tävlingen beräknas färdig om något år.

Bertil Ottoson

TÄVLING

Kära vandrare på Fornstigen! Den anlades av Lovö hembygdsförening 1974 och går 20 km genom Lovö unika kulturlandskap med informations-skyltar som berättar om Sveriges tidigaste historia. Nu vill vi utöka dina kunskaper genom att på Fornstigen visa jordbruksredskap från lantbrukets mekanisering. Du kan själv tänka dig vilken lättnad i arbetet det var att använda en slåtermaskin i stället för att med lie slå hela fält. Och använda en maskin för potatisplockning i stället för att gräva upp varje stånd med spade. Redskapen är dåligt skötta och vi kommer att renovera dem när tid och intresse finns. Men även om de är omålade och rostiga, förstår du redskapens stora värde när rent hantverk omvandlades till maskinell hantering.



Längs Fornstigen finns ett antal gamla jordbruksredskap. Du deltar i tävlingen genom att svara på frågorna och maila in ditt svar till bertil@ottoson.cool

Vinnarna kommer att presenteras på vår webbplats lovohembygd.com

Fråga nr 3:
Vad heter detta redskap?:

A: Slåtermaskin

B: Hövändare

C: Harv

TÖLTNING VID BERGA GÅRD



En glad överraskning väntade när vi kom till Berga, en av 12 ursprungliga gårdar på Lovön. Vi blev bjudna på kaffe med lussebullar, premiär för vår del. Runt bordet satt Lasse Karlsson, Bergas arrendator, Catrine – Lasses fru, Maria – anställd av Ridföreningen Lunk i Kring med 17 år på Berga, Susanna – hästägare på Berga sedan 18 år samt Håkan och jag. Kaffet blev en god start på en både trevlig och lärorik samvaro kring kaffebordet och litet senare mötet med några islandshästar. Föreningen Lunk i Kring har fem hästar. Att rida påverkar oss vanligen mycket positivt säger Maria. Ryttarna är barn och ungdomar med funktionsvariationer och är i åldern 3–21 år. Maria arbetar heltid som anställd av föreningen Lunk i Kring på Berga gård. Hon sköter hästarna och leder eller följer med hästarana på deras uppdrag. Flertalet ryttare har med sig en assistent. Vi får höra

några berättelser om islandshästarnas terapeutiska arbete, som bygger på islandshästens unika gångart, töltningen. Det händer att ryttaren under den första lektionen knappt klarar att sitta upprätt i sadeln. Under nästa lektion har ryttarens kropp redan fått litet mer stadga och efter fyra fem lektioner sitter ryttaren normalt i sadeln med rak rygg. Hästens flerdimensionella rörelse aktiverar ryttarens muskler.

Lunk i Kring är en ideell förening med styrelse och medlemmar. Man lever på insamlingar och bidrag från olika fonder, t ex kronprinsessan Viktorias fond. Efter att ha fått ett bidrag från fonden kom kronprinsessan på besök för att lära känna verksamheten. Lunk i Kring har tre heltidsanställda och 4 timanställda samt en del ideellt arbetande. De som rider betalar en terminsavgift. Det finns utrymme för 55- 60 ryttare i veckan och man har inga problem att fylla platserna. Det beror nog på verksamhetens goda rykte. Maria säger att hon har världens roligaste arbete. Ett av Lunk i Krings större problem är MTB-cyklisterna som kan dyka upp var som helst i Lovö stigsystem. De kan komma bakifrån och varken signalerar eller saktar farten. Hästarna blir rädda och eftersom de är flyktdjur kan det bli olyckor – särskilt som ryttarna har funktionsproblem. Jag nämnde att även vandrarna på Fornstigen har problem med MTB-cyklisterna och berättade litet om våra kontakter med Länsstyrelsen och Fastighetsverket.

Att rida är mer effektivt än traditionella terapiformer. Att rida är som ett läkemedel och mer effektivt på barn än "vanlig" terapi. Djur har visat sig ha positiva effekter på boenden i olika vårdformer. Katter och hundar i äldreboenden gör patienterna gott. Djuren ger de boende samsättning och ansvar. Att inte ha någonting att göra eller något att engagera sig i är nedbrytande. Även höns har denna påverkan till exempel vid äldreboendet på Roslagsgatan.

Hästar är intelligenta och pedagogiska varelser. En van ryttare kan kastas ur sadeln medan samma häst behandlar osäkra barn med försiktighet. Islandshästen är alltså ett klokt djur som ändrar beteende beroende på ryttaren. Efter denna lektion var det dags att träffa riktiga islandshästar. Maria och Susanna gick ut i naturen för att tala om för en islandshäst att några lovöbor ville träffa dem. Efter ett tag kom Susanna med Reykur, som betyder rök på isländska. Han var nyfiken och mycket snäll. Man fick klappa honom och fingra i pälsen för att undersöka om den var så tjock som ägaren hade påstått. Maria kom med Rindill (gärdsmyg), som var litet mer avvaktande till oss okända personer. Men nyfikenheten gjorde att han efter ett tag kom fram för att nosa på oss. Det är alltid bättre att djuren kommer fram till oss än att vi närmar oss dem.

Slutligen talade jag litet med Lasse Karlsson. Jag frågade om det fanns några uttjänta jordbruksredskap han ville bli av med. Vi ska använda dem i en utställning/tävling längs Fornstigen. Han skulle undersöka saken. Kanske han också ville låna oss en av sina traktorer för att få ut objekten i naturen? Svaret lät lovande. Kanske det inte dröjer så länge att få utställningen färdig. Idén stöds av Sveriges Hembygdsförbund och är en unik metod att få människor att lära sig något om övergången mellan manuellt arbete och nutidens avancerade jordbruksmaskiner.

Text: Bertil Ottoson, Bild: Håkan Svensson



Maria med Rindill, som var litet avvaktande.



Susanna med Reykur samt Lasse Karlsson och Bertil

MIN GAMMELMORFAR FRANS ANDERSSON

En man med handens intelligens och ett varmt hjärta

En eka glider stillsamt in vid den lilla bryggan i Dyvik på Lovö på sent 1940-tal. Det är en vacker sommar-dag, mannen som varsamt ror ekan lägger till vid bryggan är en gammal man, ungefär 83 år. Det är min gammelmorfar Frans Andersson. Med benägen hjälp från aktersnurran har han färdats från Klubbensborg vid Mälarhöjden till norra Lovö. Hans dotter Karin Valborg bor på Norrby gård sedan 1912 med sin make Carl Cecil (Frans Anderssons måg). Nu, i slutet av 1940-talet har Frans fått ytterligare anledning att besöka Norrby, hans äldsta dotterdotter Anna Brita Cecilia har nu en liten grabb. Ett Lovöbesök innebär nu ett kärt möte mellan fyra generationer.

Redan ett drygt år tidigare, vid påsktiden 1946, hade han tillverkat en speciell överraskning för barnbarnsbarnet (alltså skrivaren av dessa rader).

En raskt mycket uppskattad skottkär-ra, som mycket snart fick en intensiv användning ute på Norrby gård,

På många sätt representerar den gode Frans en typisk tidsresa med start i mitten av 1800-talet, fram till nära ett hundra år senare. Mycket av det jag berättar här har tidigare nedtecknats av min moster Greta Söderberg.

Frans föddes i Västergötland som ett av sex syskon 1864. En svältperiod stod för dörren i Sverige. De följande åren blev svåra och när Frans är 16 år, emigrerade hans pappa Anders Andersson med sina fyra döttrar till USA. (De lär ha bosatt sig i Rockford, Illinois, som var en "svenskstad". När jag besökte Rockford ca 100 år senare var mina vänner mycket stolta att ta emot "a true Swede". Stadens invånare var fortfarande till en tredjedel svenskättlingar.) Frans och hans bror



Fyra generationer på Norrby gård 1946: Gammelmorfar Frans, Mormor Karin Valborg, mamma Brita och Stig, barnbarns barn



Påsktid 1946, författaren med sin gåva från gammelmorfar. Skottkärnan testas på Norrby

Vilgot vägrade att flytta med. De tog med sig var sitt knyte och drog till Huskvarna, där de fick arbete på dåvarande vapenfabriken. Detta var inget arbete för bondgrabbar så när de tjänat ihop tillräckligt med pengar drog de till Stockholm.

Frans med sitt ursprung på gården Klätte hade god hand med häst och vagn. Snart fick han arbete som kusk med droska, den tidens taxiförare. Frans hade en stationering på Järntorget i Gamla stan. Frans var då 19 år, och skötte sitt uppdrag å det bästa. En dag ser en man, vars namn gått förlorat, Frans på Järntorget med häst och vagn. Omsorgen om såväl häst som fordon var tydligen mer än god. Mannen kände en berömd professor vid Karolinska Institutet som blivit av med sin private kusk. Han informerades av sin gode vän per telefon (det var precis efter telefonins genombrott i Stockholm) om att här på torget står en man med mycket god hand med både häst och vagn. Professorn tog genast kontakt med min gammelmorfar som snabbt anställdes hos professorn och därmed fick en anställning fram till pensionen år 1924.

Hans anställning innebar, förutom att vara privatchaufför för professorsfamiljen, också att leverera Aftonbladet till Stockholms tobakshandlare. Professorskan Anna var född Hierta och hade ärvt Aftonbladet efter Annas far Lars Johan, som grundat tidningen. Leveranserna kunde på den tiden omfatta färre än tio exemplar per tobaksaffär.

Frans fick flytta in i en tjänstebostad nära professorsfamiljens hus, på Drottninggatan i centrala Stockholm. Bland tjänstefolket fanns två unga, ogifta kvinnor som snabbt blev förtjusta i den nye "allt-i-allon" i huset. Den ena, Augusta, var den mer försigkomna. Hon blev min mormors mamma sedan hon förfört den vackre Frans. Mormor fick så småningom två syskon. Augusta och Frans var omtänksamma föräldrar och såg till att alla tre barnen fick en ordentlig utbildning. Döttrarna fick lärarutbildning och sonen Richard tog studenten på Schartaus handelsgymnasium och fick anställning vid LKAB i Kiruna.

Fram till pensioneringen var Frans trogen samma arbetsgivare. Hans första hustru Augusta dog redan 1916. Efter nio år som änkling gifte han sig med en andra Augusta. Ungefär samtidigt fick han som "pension" av professorsfamiljen en stuga på Klubbensborg, en liten halvö invid Mälarhöjden. Han blev försäkrad stugan till "döddagar". Frans ovanligt goda hälsa och praktiska läggning innebar att stugan blev en högt älskad samlingsplats för släkten. Lars byggde också ett vackert skrivbord, som nu är en släktklenod.

En historia om Frans goda vigör bör nämnas. När han var i 40 årsåldern var han på sjukhus efter en mindre magoperation. När han skrevs ut kom professorn som varit ansvarig för patienten för att ta avsked. Han såg strax att Frans satt lite blyg och "tryckte" på något:

"Är det något herr Andersson undrar över?" frågar professorn. Gammel-morfar tar mod till sig: *"Jo professorn, det är så att jag brukar börja min dag med en liten kaffekask (alltså den svenska modellen av Irish Whiskey). "Går det för sig, det blir inte mer under dagen?"* Professorn svarade snabbt och tröstande: *"Herr Andersson kan gott fortsätta med sin morgonkask, så blir han 100 år!"* Professorn blev nästan sannspådd.

Frans kom att leva tillsammans med sin andra Augusta på Klubbensborg fram till 1948 då han blev änklings igen. Hans bodde kvar i stugan till sin död nio år senare vid den aktningsvärda åldern 93 år.

Frans mycket praktiska begåvning var förstas till stor nytta i stugan. Rinnande vatten och avlopp saknades, och maten lagades på en vedspis. Dricksvatten pumpades upp för hand ur en bergborrad brunn, mälarvatten hinkades upp med ett spel för tvätt och diskbehov. Givetvis fanns ett torrdass på gården. De två sammanstrålade släkterna Andersson och Bäckström hade bågige begåvade och starka medlemmar. Detta ledde ibland till intensiva sammanstötningar. Vid sådana tillfällen kallades Frans Andersson in som medlare mellan stridiga viljor. *"Nu ska vi ta det lite lugnt och reda ut sakerna"* var ofta Frans råd och oftast återställdes lugnet och ordningen.

Stig Morling

NYKARLEBYSTJÄRNAN

Vid jultid, för många år sedan, uppmärksammade jag att entrén vid ett av husen i Drottningholm förändrats. Kanske har du, från bussen, sett samma sak och undrat? Över husets grindentré hade en mångfärgad stjärna monterats i en träställning som krönts med en granruska. Jag hade inte sett en liknande julstjärna tidigare, blev nyfiken och kontaktade dem som bor i huset. Jag fick veta att stjärnan kallades för Nykarlebystjärnan.

Lite allmänt om adventsstjärnor

De första adventsstjärnorna tillverkades i Kleinwelka i Sachsen på 1880-talet. Idén kom från en lärare i en internatskola, som drevs av en tysk religiös sekt, herrnhutarna. Läraren

ville tillsammans med eleverna göra en sorts pappersstjärnor med plats för en ljuskälla inuti, avsedda att dekorera skolan med under adventstiden. Snart insåg en affärsidkare de kommersiella möjligheterna med stjärnorna och började tillverka dem för försäljning.

De tidigaste adventsstjärnorna nådde Sverige före första världskriget genom personliga kontakter i Lund, framförallt med kyrklig anknytning, och herrnhutiska tyskar. Till en början var tillverkningen måttlig, men på 1930-talet tog den fart. De tyska stjärnorna var ganska dyra och på 1940-talet startades tillverkning i Sverige. Dessa blev billigare och snabbt en försäljningssuccé. Eftersom de var röda och brett folkligt populä-

ra, kallades de av dem som höll på de gamla traditionerna, något föraktfullt, för "proletärstjärnor".

Åter till Nykarlebystjärnan:

Nykarleby är en sjöfartsstad som ligger i gammal svenskbygd i Österbottnen. Här hade Zacharias Topelius sitt barndomshem "Kuddnäs". Julaftonsdagen 1838 skriver han i sin dagbok: *Lanternor och stjärnor och ljus i hvart hus Båd' ute och inne – du lätta sinne!* Och: *Mina lanterner på Kuddnäs lysa klart på sina höga granrisprydda stänger. Det är en lust att se!* De lanterner han skriver om är den så kallade Nykarlebystjärnan som tändes vid jultid utanför hans barndomshem Kuddnäs och alltså gör det. Stjärnan kallades då "lanterna".

Stjärnan har ett nära samband med Nykarleby som sjöfartsstad, befolkningen bestod till stor del av sjömän. Sjömännen seglade ut i april-maj och när de kom hem i oktober-november tändes "lanterner" eller stjärnor för att både visa vägen och välkomna dem till hemmahamnen.

De första stjärnorna kom under första delen av 1800-talet och placerades utomhus på stänger, ibland på ömse sidor om porten. Stången kunde vara en gran som huggits i skogen och avkvistats men med ruskan kvar i toppen. Stjärnan blev mycket vanlig i Nykarleby, som liknades vid ett litet Betlehem. Än idag kallas Nykarleby för Nordens Betlehem.

Stjärnorna var ursprungligen gjorda av ett slags vaxat papper och försedda med ett levande ljus som ljuskälla. Konstruktionen är av trä med mittdel av tredimensionella

stjärnstrålar. Antalet strålar kan variera från fyra till nio. De ursprungliga färgerna var rött, gult och grönt, de marina lanternornas färg. Senare infördes den blå färgen.

Så sent som i början av 1990-talet övergick man till att tillverka stjärnorna i tyg. Det finns ingen industriell tillverkning, stjärnorna tillverkas av lokala tillverkare i olika hem. Försäljningen sker oftast i hemsäljsaffärer.

Traditionerna kan variera, men stjärnorna tändes ursprungligen på julafton när skymningen föll och först i Kuddnäs. De flesta i Nykarleby har en stjärna, det är en lokal österbottnisk sedvänja med stark förankring till Nykarleby som sjöfartsstad. De stjärnor som finns utanför Nykarleby finns hos människor som flyttat eller på annat sätt har anknytning till staden.

I motsats till den tyska och svenska adventsstjärnetraditionen finns ingen kyrklig anknytning. Trots att stjärnan funnits i åtminstone över 150 år har ingen egentlig spridning skett.

Hur har då stjärnan hamnat i Drottningholm? Jo, Fredrik Liljeström från Nykarleby, fortfarande med stark anknytning till staden, var i Sverige och på jobb i Drottningholmsparken. Där träffade han Karin som bodde i huset där stjärnan nu finns. Kärlek uppstod och på den vägen är det ...

Fredrik håller på traditionerna. På julaftons eftermiddag reses ställningen, granruskor placeras på toppen och Nykarlebystjärnan hängs upp.

Eva Ottoson

Se <http://www.nykarlebyvyer.nu/sidor/nykarleb/innestja.htm>

DROTTNING HEDVIG ELEONORA – "ETT STÖD FÖR TRENNE KARLAR"

Vid vårt redaktionsmöte härförleden kom frågan upp hur vårt medlemsblad fått namnet ELEONORAPOSTEN. Redaktören påtog sig generöst att utreda valet av "– POSTEN" som efterled och ombad en annan redaktionsmedlem att klara ut bestämningen ELEONORA, klart syftande på någon av våra drottningar och prinsessor med detta namn. Någon som direkt kan förknippas med de kungliga slotten, byggnader och inventarier. Man får välja källor och inte godta obestyrkta uppgifter.

Den som skriver dessa rader råkade ut för en verklig malör för många år sedan. Jag infann mig till en kurs vid Ridskolan på Strömsholms Slott. Över entréporten står bokstäverna HERS. Framför porten stod en uppblåst ryttmästare och frågade den nyanlände infanterifänriken vad dessa bokstäver betydde.

Jag svarade rapport: "Hedvig Eleonora Regina Sueciæ". Rätt stolt. "Nej!! Det betyder: Helvetes Elegant Ridskola!!" Och så var det med det! Infanterifänriken blev så småningom slottsfogde på slottet och kan betyga uttalandet. Slottet är elegant.

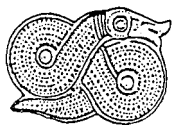
Hedvig Eleonora kallas i en dikt av Snoilsky *"Ett stöd för trenne Karlar"* och det var hon. Som ung dansk prinsessa gifte hon sig med Karl X Gustaf och blev 1660 änka, endast 24 år gammal. Hon var då mor till Karl XI och blev senare farmor till Karl XII. Hennes officiella titel var Riksänkedrottning, en väl funnen titel. Hon verkade sedan aktivt i de förmyndarregeringar som verkade dessa tider.

Särskilt inresserade hon sig för de kungliga lustslotten: slotten Drottningholm och Strömsholm. I korthet kan nämnas att hon tidigt fattade tycke för Katarina Jagellonikas Drottningholm och 1661 förlade hon sitt hov dit. Dessvärre slutade året olyckligt genom att en häftig brand nära nog totalförstörde slottet. Redan det följande året kunde ett återuppbyggnads- och moderniseringsarbete igångsättas enligt de förslag som Nicodemus Tessin d.ä. lade fram för drottningen.

Inte långt senare blev ett annat bygge aktuellt. Den gamla borgen vid Kolbäckssån i Västmanland behövde repareras och moderniseras. Även den tillhörde formellt Hedvig Eleonora och arbete med detta betydligt mindre projekt skedde 1667–81. Även här stod Tessin d.ä. för utformningen. Som berättats ovan kom riksänkedrottningens monogram att pryda fasaden.

Utan tvekan är det så att Hedvig Eleonora är den av våra drottningar som intresserat sig mest och betytt mest för utformningen av slotten, framförallt just Drottningholm. Vid sidan om henne kan man nämna drottning Lovisa Ulrika, som under nästa århundrade kom att påverka inredning och samlingar, främst på Drottningholm. Sådant som i stort sett har bibehållits oförändrade till i dag. Men namnet på vår förenings tidning är i högsta grad motiverat.

John Crafoord



Lovö hembygdsförening
18 september 2019

TILL ALLA POLITISKA PARTIER I EKERÖ KOMMUN

Lovö hembygdsförening har sedan länge engagerat sig i miljöproblemen, som är lokala, riksomfattande och globala. Ingen kommer undan och alla har ett både personligt och organisatoriskt ansvar. Samarbete mellan alla goda krafter är nödvändigt. Men då krävs att de politiska partierna lägger partiskiljande frågor åt sidan och tar itu med miljöproblem som är överkomliga och som vi i Ekerö kommun kan påverka.

Genom bifogade artikel i Lovö hembygdsförenings medlemstidning EleonoraPosten (sid 26-27) föreslår vi att kommunen minskar utsläppen av växthusgaser från trafiken genom en stor satsning på kollektiv sjötrafik. Miljövinsterna är uppenbara.

För Ekerö som ekokommun är utsläppen från trafiken ett nederlag – utsläppen har ökat under senare år och de kommer enligt Trafikverket att fortsätta öka när ombyggnaden av Ekerövägen är klar. Kollektivtrafiken kommer i rusningstid att få använda två av de fyra filerna. Antalet bilar kommer att öka och bilisterna kommer att sitta fast i bilköer längre tid än nu och släppa ut mer växthusgaser. Vi hoppas att vårt initiativ blir en kommunal väckarklocka. I Lovö hembygdsförenings dröm

- utser alla partier några representanter till en arbetsgrupp med uppdrag att överföra vägtrafik till sjötrafik.
- anställer kommunen en miljöexpert för detta uppdrag.
- börjar arbetsgruppen omgående och rapporterar till sina partier varje månad
- talar hembygdsföreningens redaktör med någon i arbetsgruppen för en artikel i varje nummer av EleonoraPosten.
- koncentrerar sig arbetsgruppen på denna viktiga fråga och kommer överens om att inte kritisera andra och varandra.

Vi kommer i närtid att ta personlig kontakt med partiernas ansvariga för miljöfrågor.

Med hoppfulla hälsningar

Bertil Ottoson, ordförande

[adress och mailadress]

Bilaga: *EleonoraPosten* nr 3/19

(*Bil eller båt?*)

Vi har fått svar på brevet från Miljöpartiet (entusiastiskt) och från Liberalerna, som har diskuterat klimatproblemet inom Mälärökoalitionen och vill stärka denna grupp i linje med brevets förslag. Vi har skickat en enkät till alla politiska partier i Ekerö kommun för att undersöka vad partiet har gjort sedan de fått vårt brev. Partiernas svar på vår enkät kommer att redovisas i kommande nummer av EleonoraPosten.

NY FAMILJ I LOVÖ PRÄSTGÅRD

Lovö prästgård är nyrenoverad och ska just ta emot sina första hyresgäster, biträdande kyrkoherde Magnus Ehntorp med fru Emelie och fyra barn. Det är glädjande att vi har fått en tjänstgörande präst som hyresgäst i prästgården säger församlingsrådets ordförande, Elisabeth Lagerfelt.

Prästgården skänktes till Lovö församling år 1740 av drottning Ulrika Eleonora d. y. som drygade ut gåvan med en rad värdefulla föremål bl. a. ett dopfat, en kollektbox och ett läderschatull med nattvardskalk, en rund oblatask samt en sexkantig vinflaska med drottningens monogram samt en rad praktfulla textilier. Vid millenieskiftet skildes Svenska kyrkan från staten. Lovö församling har dock sedan tidigare varit en del av Ekerö kyrkliga samfällighet som så småningom övergick till att heta Ekerö pastorat. Men prästgården har genom drottning Ulrika Eleonoras gåvor en särställning. "Man säljer inte en kunglig gåva" säger Elisabeth Lagerfelt. Både pastoratet och församlingsrådet vill att prästgården ska vara tjänstebostad för Lovö församlings präster.

Lovö hembygdsförening och EleonoraPosten hälsar familjen Ehntorp välkommen och fotograferar hela familjen vid prästgårdens entré. Vi går sedan hem till Håkan och Candi tvärs över vägen där kaffet och bullarna väntar. Vi överlämnar det senaste numret av EleonoraPosten och Berit Wallenbergs text om Lovö

prästgårds historia. Det pratas hela tiden runt det stora bordet i salongen. Vi lär känna varandra genom att fråga och berätta. Magnus kom till Ekerö pastorat 2016 och ansvarar nu för pastoratets musikaliska verksamhet samt barn-, ungdoms- och familje-verksamheten. Emelie arbetar deltid som nattsköterska vid Södersjukhusets förlossningsavdelning. Vi berättar bland annat att prästgården ägs av Karel Leesment och Elin Rydström som driver gården som ekologisk mjölkgård efter Elins föräldrar, Elizabeth och Tom Rydström. Här kan man hämta mjölk och köpa lammkött, honung och ost samt många sorters grönsaker i gårdsbutiken.

Emelie och Magnus träffades på Blackebergs gymnasium under repetitionerna för musicalen Fame som skulle visas vid en avslutning. De bor nu i en modern villa på Färingsö, Ölsta. med sina fyra barn, två hundar och två katter. Barnen är modernt väluppföstrade – de deltar på ett vuxet sätt i samvaron. När de lämnar bordet hörs de sjunga i angränsande rum. Sixten är äldst, sedan kommer Harry, Elvis och Betty. Hundarna heter Chewie och Spencer, katterna Effie och Teddy. Familjen flyttar till prästgården vid nyår. Det var mycket tursamt att de hittade Lovö prästgård som boendalternativ. Ekerö pastorat letade efter en passande hyresgäst och familjen letade efter ett passande boende.

Bertil Ottoson



*Familjen Ehntorp vid entrén till Lovö prästgård:
Emelie, Harry, Magnus, Betty, Elvis och Sixten. Foto: Håkan Svensson*



Nykarlebystjärnan på plats

*Vi önskar Dig och andra medlemmar
en riktigt fin jul- och nyårshelg!
Umgås du med andra hembygdsintresserade?
De skulle nog uppskatta att som julklapp
bli medlem i Lovö hembygdsförening.*

EleonoraPosten

ISSN 1651-6508

Utgives av Lovö Hembygdsförening

Redaktör: Bertil Ottoson

Layout: Maria Wold-Troell

Manusstopp till nr 1 2020, den 6 mars

Lovö hembygdsförening

Breidablick 2

178 93 Drottningholm

www.lovohembygd.com

Medlemsavgift 200 kr/Familj 250 kr

Plusgiro 8812-0, Swish 123 576 35 94

Fira jul med gott samvete. Betala årsavgiften för 2020 först!